

MODERSMÅL PÅ VÄG

HANDLEDNING

PROGRAM 1 YIN-FEI UNDERVISAR I MANDARIN

I programmet om och med mandarin ser vi att läraren genom modersmålsundervisning tar en aktiv roll i elevernas identitetsbygge oavsett om de är födda i Sverige, adopterade eller nyanlända. I Läroplanen står det att all undervisning skall främja elevernas kunskapsutveckling *"med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper"*. Dessutom står det i kursplanen för modersmål att *"Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet och bli flerspråkiga. Genom undervisningen ska eleverna därför ges möjligheter att utveckla sina kunskaper om kulturer och samhällen där modersmålet talas."*

- Hur arbetar du i din undervisning med att skapa förutsättningar för eleverna att utveckla en flerkulturell identitet på sina egna villkor som de själva har definierat? Diskutera med andra och dela med dig av dina erfarenheter!

"Vissa språk används i många olika länder och eleverna behöver bli uppmärksamma på det. I undervisningen är det därför nödvändigt att läraren och eleverna utgår från elevgruppens sammansättning och bakgrund vid val av fokus."(Från KOMMENTARMATERIAL TILL MODERSMÅL)

- Hur arbetar du med *Kultur och samhälle*? Hur hanterar du den mångfald du möter i klassrummet: eleverna som talar samma modersmål men kommer från helt olika länder (t.ex. ganska vanligt i arabiska, spanska, engelska), elever som upplever *"områden där modersmålet talas"* som helt främmande (adopterade barn)? Berätta och dela med dig av dina erfarenheter!
- I programmet reflekterar modersmålläraren kring bristen på adekvata läromedel och fördelen med att arbeta mer tematiskt med åldersblandade grupper. Hur tänker du kring att få fram bra undervisningsmaterial? Andra tankar kring arbetsunderlag för åldersblandade grupper?

PROGRAM 2 ANNA ANU UNDERVISAR I FINSKA

Som vi ser i filmen, så har Anna Anu Viik en bakgrund som klasslärare, vilket gör att hon redan sett fördelarna med att flytta sin undervisning utanför klassrummet. Hon använder miljön som läromedel och vinsten är en gruppkänsla mellan eleverna, som i minoritetsspråk annars oftast undervisas en och en, enskilt.

Hon arbetar också utifrån övertygelsen att eleverna lär sig bättre om de lär sig med hela kroppen och fler sinnen aktiveras.

- Hur arbetar du med det utvidgade klassrummet? Berätta om dina erfarenheter och dela med dig. Ta del av andras tips och erfarenheter.

En del av Annas presentation handlar specifikt om hennes språk och unika skolmiljö. Det finns dock pedagogiska och didaktiska inslag som är språk- och ämnesövergripande giltiga.

- Vilka moment i hennes arbete kan du identifiera dig med? Vilka moment i hennes undervisning är användbara för andra modersmållärare trots språk- och gruppskillnader?

Anna Anu Viik brinner för att införa modersmålsundervisning på distans via digitala plattformar – som är oberoende av tid och plats – som hålls av behöriga modersmållärare. Hon menar att en av fördelarna är att alla modersmålselever i Sveriges kommuner då skulle kunna få undervisning; inte endast de där man lyckats samla 5 elever.

- Vilka för- eller nackdelar kan du se med distansundervisning på just detta sätt

PROGRAM 3 ABDULLAHI UNDERVISAR I SOMALISKA

Modersmållärarens olika roller belyses i det här avsnittet. I arbetsuppgifterna ingår undervisning i modersmål, studiehundledning och att tolka vid utveck-

lingssamtal. Under den senaste tiden har vikten av studiehandledning på modersmålet särskilt uppmärksammas. *”Studiehandledning på modersmålet regleras i 5 kap. 4 § skolförordningen:*

En elev ska få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det.”

- Vad tycker du om lösningen när en modersmåls-lärare blir lite av alltiallo för nyanlända elever? Är förväntningarna på modersmåls-läraren för höga? Vilka erfarenheter med studiehandledning har du själv? Diskutera med andra!

I det här avsnittet betonas vikten av samarbete med föräldrarna. Följande kan vi läsa på Skolverkets hemsida:

” Skolan behöver föräldrarnas förtroende för att eleven ska känna tillit till det nya landet och för personalen i skolan. Om eleven märker att skolan bemöter föräldrarna som jämlika, är det lättare för eleven att integreras i den nya miljön. Att kunna erbjuda en dialog på föräldrarnas modersmål då familjen är nyanlända ökar i längden elevens förutsättningar för ett gott samarbete mellan skola och föräldrar.”

- Hur använder du föräldrarna som resurs? Vilka förväntningar tror du föräldrarna har på dig jämfört med andra lärare – samma eller olika? Har du några idéer om hur samarbete med föräldrarna och deras inflytande kan förbättras? Diskutera med andra!

PROGRAM 4

HAYDAR UNDERVISAR I KURDISKA

Det här avsnittet tar upp några centrala aspekter i modersmåls-lärarens roll varav två är modersmålets vikt för individens identitetsbygge och modersmåls-lärarens arbete med den svenska skolans värdegrund.

Med sitt arbete och med sitt liv visar Haydar att människor som är i balans med sin identitet kan prestera bra i skolan, hemma och på jobbet. Genom att förklara sina känslor gentemot sina två länder visar han på ett sorts vinnande koncept – att Sverige genom sitt sätt att hantera flerspråkiga elever med komplexa identiteter investerar långsiktigt i Sveriges framtid. (“Proud people perform”)

- I kursplanen för modersmål står det att *”Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet och bli flerspråkiga.”* Hur arbetar du med den här frågan i undervisningen? Vilka attityder har omgivningen mot identiteter med flerkulturella inslag? Ses det som något positivt i samhället och hur stöttar du eleverna? Konkretisera!

Programmet visar att Haydar i sin undervisning arbetar genomtänkt med värdegrundsfrågor. Han tar upp religionsfrihet, tolerans, jämställdhet och demokrati. I

Lgr11 under Skolans värdegrund och uppdrag står det att *”Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter.”* Utifrån det uppdraget granskar han kritiskt sina läroböcker.

- Hur arbetar du med skolans värdegrund? Har du texterna och bilderna i de böckerna som du använder i undervisningen som behöver diskuteras utifrån skolans värdegrund? Vad tycker du är viktigast att tänka på när du kritiskt granskar läroböcker? Konkretisera! Diskutera med andra!

PROGRAM 5

SARA UNDERVISAR I SYDSAMISKA

I programmet kan vi se hur Sara (även Anna Anu Viik i programmet om finska) förespråkar distansundervisning i modersmål som en möjlighet när en lärare på plats saknas. Som ett av fem nationella minoritetsspråk (jiddisch, romani-chib, meänkieli, samiska och finska) omfattas finska av en ändring i Skollagen som har börjat gälla den 1 juli 2015. Lagändringen har gjort det möjligt även för elever som inte har grundläggande kunskaper i sitt nationella minoritetsspråk att kräva modersmålsundervisning. Antagligen blir distansundervisningen i samiska (och även i finska samt andra minoritetsspråk) ännu mer aktuell efter den här lagändringen. Om Skolverket satsar på distansundervisningen kan det ge positiv effekt på andra språk också.

- Vad tycker du? Vilka fördelar och vilka utmaningar kan du tänka dig i samband med distansundervisning i modersmål i allmänhet och minoritetsspråk i synnerhet?

Likt Anna Anu Viik som också undervisar i ett minoritetsspråk har Sara goda erfarenheter med distansundervisning. Att kunna undervisa samiska via nätet gör det möjligt att revitalisera det samiska språket mer effektivt. Sara belyser sitt jobb från olika synvinklar men den röda tråden som genomsyrar hela programmet är hennes arbete med att stärka elevernas samiska identitet. Det står i kursplanen för modersmål att *”undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet och bli flerspråkiga.”* Kopplingar till och gemensamma drag med Haydars kurdiska berättelse finns här, men säkert också för flera andra språk och tillhörande historia. Sara pratar om att språket är en väg in i det samiska samhället men att gemenskapen också skapas genom sättet att vara ute i naturen, sättet att vara med varandra, konst, jakt, hantverk.

- Hur skapar du förutsättningar i din undervisning som gör det möjligt för eleven att tillägna sig ursprungskulturen mer som ett aktivt subjekt än som en passiv mottagare? Vilka utmaningar möter du i ditt arbete med den frågan?

PROGRAM 6

OLGA UNDERVISAR I RYSKA

Avsnittet om Olga tar upp fler aspekter i en modersmålslärares arbetsituation. Låt oss välja två av dem som kan vara intressanta att diskutera på varje arbetsplats som organiserar modersmålsundervisning.

Olga tar upp vikten av grammatikundervisningen och visar hur hon integrerar den i annan undervisning. I kursplanen för modersmål i grundskolan står det inget om explicit grammatikundervisning men det står att "undervisningen ska bidra till att eleverna erövrar kunskaper om modersmålets uppbyggnad" och att eleverna ska kunna "urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer".

- Hur arbetar du med grammatiken i modersmål? Har du diskuterat den frågan med föräldrarna? Vad säger eleverna? Vilka argument använder du när du diskuterar grammatikens betydelse för en god språkinlärning?

Under en arbetsvecka undervisar Olga elever inom ett stort åldersspann – allt från förskolebarn till gymnasieelever vilket också är en ganska typisk arbetsituation för många modersmåls lärare. Hon säger att det ställer höga krav på henne som lärare.

- Vad tycker du om den aspekten? Vilken typ av kompetensutveckling kan behövas för att modersmåls lärarna ska kunna uppfylla alla krav som skolan ställer på dem? Hur gör du?

Huvudförfattare:

Jovanka Ćosić

Centrum för flerspråkigt lärande

Borås